

Onderwijs, Welzijn en de rol van de (onderwijs)internaten

Advies over de conceptnota Onderwijs-Welzijn

Vlaamse Onderwijsraad
Koning Albert II-laan 37
BE-1030 Brussel
T +32 2 219 42 99

www.vlor.be
info@vlor.be

Advies op vraag van Ben Weyts, viceminister-president van de Vlaamse Regering,
Vlaams minister van Onderwijs, Sport, Dierenwelzijn en Vlaamse Rand.

Uitgebracht door de Algemene Raad op 28 oktober 2021 met eenparigheid van
stemmen.

Vorbereiding: werkgroep Onderwijsinternaten op 27 september 2021 en 19 oktober
2021 onder voorzitterschap van Jean-Luc Barbery. Inbreng van de commissie voor
Onderwijs aan Lerenden met Specifieke Noden (7 oktober 2021).

Dossierbeheerder: Simon Grymonprez

Inhoud

1	Situering.....	2
2	De samenhang met de conceptnota over de onderwijsinternaten.....	2
3	Punctuele opmerkingen bij de conceptnota.....	3
3.1	‘Kinderen met bijzondere noden, die vanuit een verontrustende thuissituatie, verblijven in een internaat’	3
3.1.1	Over trajecten 1, 2 & 3.....	3
3.1.2	De plaats en het belang van de interne en de ouders/voogden.....	4
3.1.3	De cruciale beschikbaarheid van Welzijnsactoren.....	4
3.1.4	Het belang van kwalitatieve pilootprojecten.....	4
3.1.5	Een aantal algemene opmerkingen bij hoofdstuk 2.1.....	4
3.2	‘Transitie van IPO’s, (delen van) MPIGO’s, het tehuis de Rijzende Ster en het Koninklijk Werk IBIS (van onderwijs naar welzijn)’	5
3.3	‘Potentiële rol van onderwijsinternaten binnen het welzijnslandschap’	5
3.4	‘Internaatkeuze voor kinderen met beperkte zorgnoden’	5
3.5	‘Belang van het onderwijsleertraject voor elk kind en elke jongere’	5
4	Bronnen.....	6

1 Situering

Op 9 juli 2021 nam de Vlaamse Regering akte van de conceptnota Onderwijs-Welzijn van minister van Onderwijs Ben Weyts en minister van Welzijn Wouter Beke. Die schetst de contouren voor de verdere aanpak van vijf thema's op het snijvlak tussen de beleidsthema's Onderwijs en Welzijn:

- 1 Het verblijf in een onderwijsinternaat van kinderen met bijzondere noden, vanuit een verontrustende thuissituatie;
- 2 De transitie van de bepaalde internaten (IPO's, delen van MPIGO's, het tehuis de Rijzende Ster en het Koninklijk Werk IBIS, ..) van Onderwijs naar Welzijn;
- 3 De potentiële rol van onderwijsinternaten binnen het welzijnslandschap;
- 4 De internaatkeuze voor kinderen met beperkte zorgnoden;
- 5 Het belang van het onderwijsleertraject voor elk kind en elke jongere.

2 De samenhang met de conceptnota over de onderwijsinternaten

Deze nieuwe conceptnota Onderwijs-Welzijn hangt samen met de conceptnota 'Onderwijsinternaten, een plaats binnen de samenleving', die in het najaar van 2020 werd voorgesteld.¹ De Vlor gaf in december 2020 advies over die conceptnota.² De beleidsplanning voor de onderwijsinternaten kent vertraging. De Vlor betreurt dat er ondertussen nog geen ontwerp van decreet klaarligt dat verder duidelijkheid zal scheppen over de onderwijsinternaten. Daar hangt immers veel van af: op basis van dat (ontwerp)decreet kunnen de internaten bijvoorbeeld de precieze gedifferentieerde omkadering beter inschatten. Dat zal een beeld geven van hoe de onderwijsinternaten in de toekomst met zorgnoden kunnen omgaan. Dergelijke informatie is belangrijk om de voorliggende conceptnota Onderwijs-Welzijn te beoordelen. De Vlor herhaalt de noodzaak aan tijd en ruimte voor een kwaliteitsvolle implementatie van het komende decreet, alsook voor het vinden van draagvlak en het informeren van alle betrokkenen.

Met de nieuwe conceptnota Onderwijs-Welzijn wil de Vlaamse Regering opnieuw erg snel werk maken van enkele beleidsacties. Gezien de complexe en gevoelige context (minderjarigen en vaak kwetsbare jongeren) vraagt de Vlor voldoende tijd voor een kwaliteitsvolle en bedachtzame uitrol en implementatie. Het bewaken van de timing van de beide conceptnota's moet er ook voor zorgen dat er een heldere hertekening van het internatenlandschap komt. Binnen de onderwijsinternaten zijn er immers ook internaten met internen met zorgnoden en, omgekeerd, zijn er in de internaten buitengewoon onderwijs internen die voldoende ondersteuning krijgen op basis van de gedifferentieerde omkadering.

¹ Vlaamse Regering, '[Onderwijsinternaten, een plaats binnen de samenleving](#)'.

² Vlor, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota 'Onderwijsinternaten, een plaats binnen de samenleving'](#), 17 december 2020.

3 Punctuele opmerkingen bij de conceptnota

3.1 'Kinderen met bijzondere noden, die vanuit een verontrustende thuissituatie, verblijven in een internaat'

De conceptnota stelt een aantal trajecten voor om jongeren die een ondersteuningsnood hebben met een gepaste ondersteuning binnen de context van het onderwijsinternaat te laten verblijven. De Vlor vindt dat de Vlaamse Regering in de eerste plaats voldoende middelen moet investeren in de jeugdhulp om capaciteitsproblemen te vermijden. Jongeren die vanwege een bepaalde zorgvraag of een specifieke context moeten kunnen gebruik maken van ondersteuning die jeugdhulp biedt, moeten die toegang ook krijgen.

3.1.1 Over trajecten 1, 2 & 3

Traject 1 stelt dat het onderwijsinternaat, de betrokken welzijnsactoren en de ouders/voogden het na een grondige analyse, intake en overleg, over eens zijn dat er geen bijkomende nood is. Binnen traject 2 wordt in onderling overleg een bijkomende vraag en nood tot ondersteuning ervaren rond een specifieke situatie van een kind of jongere. Die bijkomende ondersteuning op maat wordt gerealiseerd door een effectieve begeleiding in het onderwijsinternaat door een jeugdhulppartner in de nabije omgeving.

Onderwijsinternaten kunnen een meerwaarde bieden voor bepaalde jongeren uit een specifieke thuiscontext of jongeren met een bepaalde zorgnood.³ De Vlor kan zich dus vinden in traject 1 en traject 2.

Als traject 1 of 2 vastloopt, dan gaat de Vlor uit van het volgende principe: het (verder) verblijf van kinderen en jongeren in een onderwijsinternaat die nood hebben aan een setting binnen Welzijn, kan enkel een tijdelijke en dringende maatregel zijn die om redenen van het welzijn van het kind kan worden ingeroepen. Er moet in dat geval snel gehandeld worden om de situatie te ontmijnen. We formuleren daarbij volgende voorwaarden:

- De ondersteuning die door Welzijn geboden wordt door middelen en personeel moet effectief beschikbaar zijn voor de interne in kwestie, net als voor het onderwijsinternaat. De Vlor wil hier de garantie dat Welzijn substantieel ondersteunt.
- De internaten kunnen niet in het carcan van opname en begeleidingsverplichtingen gedwongen worden, ook niet door jeugdrechters. Jongeren noodgedwongen opnemen in een onderwijsinternaat als dit niet de gepaste en nodige setting is, komt zowel de jongeren als het internaat niet ten goede.
- De draagkracht van het internaatsteam is belangrijk. De draagkracht kan niet overschreden worden. Een overschrijding van de draagkracht van het team komt – nogmaals – zowel het internaat, de interne als de andere internen niet te goede.
- Er mag voor de betrokken interne geen aantoonbaar veiligheidsrisico zijn, noch fysiek, noch mentaal, omdat het onderwijsinternaat niet dezelfde zorg/veiligheid kan bieden als een welzijnsinternaat. Er mag ook voor de andere kinderen en jongeren van het onderwijsinternaat geen veiligheidsrisico zijn, noch fysiek, noch mentaal.

³ Zie bladzijde 1 van het Vlor-advies over de onderwijsinternaten: "Gewone" onderwijsinternaten kunnen zonder therapeutisch te worden ook een meerwaarde betekenen voor jongeren met bepaalde zorgnoden. Structuur bieden kan soms voldoende zijn."

De onderwijsinternaten moeten aan het einde van de rit – als alle redelijke mogelijkheden zijn uitgeput - het recht hebben om een interne te schorsen of definitief uit te sluiten. Net daarom moeten de communicatielijnen tussen de onderwijsinternaten en de welzijnspartners veel korter zijn, om ervoor te zorgen dat er steeds tijdig wordt ingegrepen en dat de interne niet alleen komt te staan. De interne mag niet in de steek gelaten worden als het verblijf op een onderwijsinternaat niet langer mogelijk is. Daarom is er nood aan een betere communicatie en evaluatie, zodat problemen tijdig worden gesignaleerd, de zorgnood wordt aangepast en – als dat nodig is - er op tijd wordt ingegrepen.

3.1.2 De plaats en het belang van de interne en de ouders/voogden

De interne wordt in dit hele hoofdstuk nauwelijks vernoemd. De rechtspositie van het kind verdient de volle aandacht. We verwijzen hiervoor naar de plaats van de jongeren binnen het Rik.⁴ De jongere moet betrokken worden bij de inschrijving. De interne moet weten in welk internaat het terecht komt en daar ook vrijwillig achterstaan.

Daarbij aansluitend moet ook de nood aan een stabiele onderwijsloopbaan van de interne voor ogen gehouden worden. Daarom moeten bij de verschillende trajecten ook onderwijspartners mee aan tafel zitten, zoals de Centra voor Leerlingenbegeleiding (CLB) of de ondersteuningsnetwerken (indien van toepassing).

Naast de interne moeten ook de ouders/voogden betrokken worden (indien van toepassing). Ook zij worden nauwelijks vernoemd.

3.1.3 De cruciale beschikbaarheid van Welzijnsactoren

In de conceptnota is sprake van ‘betrokken Welzijnsactoren’. De praktijk wijst uit dat het vinden van geschikte jeugdhulppartners moeilijk verloopt. Het succes van de trajecten staat of valt dan ook met de beschikbaarheid en nabijheid van Welzijnspartners. Dat is een cruciale voorwaarde.

3.1.4 Het belang van kwalitatieve pilootprojecten

De Vlor wil dat er garanties worden ingebouwd zodat de pilootprojecten kwaliteitsvol kunnen verlopen. Internen mogen niet de dupe zijn van trajecten van de overheid. De pilootprojecten moeten volledig op punt staan vooraleer er internen worden bij betrokken en de internen en de ouders/voogden moeten hier ook in gehoord worden. Bij afloop van de pilootprojecten moet de continuïteit voor de betrokken internen verzekerd worden.

3.1.5 Een aantal algemene opmerkingen bij hoofdstuk 2.1

- Een aantal termen verdienen verdere verduidelijking. We denken aan de termen ‘objectivering’, ‘kwaliteitsvolle aanmelding’ en ‘begeleidingsconcept’ op pagina 4.
- We vragen aandacht voor de (automatische) zorgcontinuïteit van jongeren met zorgnoden die niet verblijven in welzijnsinstellingen, maar als 21-jarige wel recht hebben op een persoonsvolgend budget. Ook voor hen mogen er geen ‘breuken in het traject’ plaatsvinden.
- De overheid heeft een strak tijdsschema voor ogen. Nog dit schooljaar wil de Vlaamse Regering de ‘objectivering’ van de betrokken internen en een definitie van de kwaliteitsvolle aanmelding en het begeleidingsconcept klaar hebben. Het is onduidelijk wie bij deze processen wordt betrokken. De raad vraagt om hier snel klaarheid in te scheppen.

⁴ Onderwijsinspectie (2021). [Referentiekader voor internaatskwaliteit – Rik](#).

- De Vlor merkt op dat Eén Gezin, één Plan (1G1P) op het terrein wisselvallig succes kent. De raad kan zich in principe vinden in het versterken van 1G1P, hoewel onduidelijk is hoe 1G1P precies aansluiting zal vinden bij de onderwijsinternaten. Dat is een aandachtspunt bij de verdere operationalisering.

3.2 ‘Transitie van IPO’s, (delen van) MPIGO’s, het tehuis de Rijzende Ster en het Koninklijk Werk IBIS (van onderwijs naar welzijn)’

De overheid voorziet een transitie van een reeks internaten van het beleidsdomein Onderwijs naar het beleidsdomein Welzijn. Het zijn de inrichtende machten die al dan niet kunnen kiezen voor een statuut binnen het beleidsdomein Welzijn.

De Vlor is tevreden met de grote lijnen van deze transitie, maar we vragen de Vlaamse Regering wel om zeer snel meer duidelijkheid en details te verschaffen over deze operatie. Er is zowel binnen de instellingen als binnen het personeel ongerustheid en onrust over (de modaliteiten van) deze transitie.

De inrichtende machten moeten enerzijds snel beschikken over meer informatie om een degelijke geïnformeerde keuze te kunnen maken. De Vlor denkt aan onder meer, maar niet uitsluitend aan het ontwerpdecreet van de onderwijsinternaten, de definitieve erkenningsvormen en bijhorende financiering onder het beleidsdomein Welzijn, de mogelijkheid tot ‘hybride’ vormen (waarbij een onderwijsinternaat een aantal bedden voor Welzijn voorbehoudt). Anderzijds moeten ook vragen rond overgangsmatregelen en personeelsmateries snel een antwoord krijgen. Er is met andere woorden nood aan voldoende tijd om een goede overgang naar Welzijn te realiseren.

3.3 ‘Potentiële rol van onderwijsinternaten binnen het welzijnslandschap’

De onderwijsinternaten moeten in de eerste plaats versterkt worden. De vraag is maar of de weg van vergunde zorgaanbieder daarin de juiste is. Als de Vlaamse Regering deze piste wil onderzoeken moet ze zeer goed kijken naar de consequenties voor de onderwijsinternaten, ook op vlak van financiering/subsidiëring. Er is bij enkele besturen interesse om dit verder te onderzoeken en capaciteit aan te bieden als vergunde zorgaanbieder voor internen die er voornamelijk uit een welzijnsoverweging verblijven. Een hybride systeem waarbij alle internen meetellen en meewegen voor het bereiken van de minimale schaalgrootte is dan een voorwaarde, alsook de vrijwilligheid van de besturen om als vergund zorgaanbieder binnen de setting van het onderwijsinternaat op te treden.

3.4 ‘Internaatkeuze voor kinderen met beperkte zorgnoden’

De Vlor merkt op dat de jongeren en internen in deze oefening zeker een plaats verdienen. Hun mening, motivatie en ervaring moeten we in deze waarderen. De Vlor vraagt daarnaast om zeker de multidisciplinaire teams (MDT) te betrekken bij het opstellen van de bevraging en de vragenlijsten.

3.5 ‘Belang van het onderwijsleertraject voor elk kind en elke jongere’

De Vlor wil als strategische adviesraad voor het beleidsdomein Onderwijs en Vorming graag op een proactieve manier betrokken worden bij de totstandkoming van dit nieuw actieplan. De raad wil

daartoe graag zijn steentje bijdragen. De Vlor vraagt om in dit plan het volledige onderwijslandschap in z'n volle breedte (dus alle niveaus, vormen, finaliteiten) mee te nemen.

4 Bronnen

Onderwijsinspectie (2021). [Referentiekader voor internaatskwaliteit – RiK](#).

Vlor, Algemene Raad. [Advies over de conceptnota 'Onderwijsinternaten, een plaats binnen de samenleving'](#), 17 december 2020.

Vlaamse Regering, ['Onderwijsinternaten, een plaats binnen de samenleving'](#).

Mia Douterlungne
administrateur-generaal

Ann Verreth
algemeen voorzitter